

Nr 602

Av herr Antby m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 148, angående statligt stöd till jordbrukets rationalisering, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 148 till innevarande års riksdag framlägger föredragande statsrådet sin syn på den framtida utformningen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område.

Efter att ha påpekat, att jordbrukets strukturrationalisering är ett arbete på lång sikt, kommer statsrådet fram till att beräkningar av bl. a. 1942 års jordbrukskommitté, lantbruksstyrelsen och statistiska centralbyrån utvisar att produktionspriserna blir lägre och arbetsinkomsterna större för brukare av normjordbruk än för »basjordbrukare». Såväl den enskildes lönsamhetskrav som allmänt jordbruksekonomiska skäl talar enligt departementschefen för en sådan målsättning för strukturrationaliseringen, att ökade anspråk ställs på brukningsenheternas storlek.

Vi vill för vår del ansluta oss till departementschefens uppfattning att staten bör medverka i och underlätta den pågående utvecklingen mot större brukningsenheter. Vi understryker statsrådets yttrande att statens medverkan liksom hittills bör ske under behörigt hänsynstagande till de skilda orternas naturliga produktionsförutsättningar och andra lokala förhållanden. Dessutom vill vi tillägga, att största hänsyn också bör tagas till människorna som skall bygga och bo vid jordbruket och i bygden.

Den ökade efterfrågan på jordbruk ovanför basjordbrukets nivå tolkas i propositionen så, att det är tvåfamiljsjordbruket som här lockar. Säkerligen är detta fallet mången gång, men sannolikt är det än oftare så, att en förskjutning uppåt av familjejordbrukets storlek är den i detta avseende mest verkande faktorn. Att bruka ett familjejordbruk betraktas ofta och med rätta som en värdefull livsform.

När statsrådet i sitt uttalande säger, att myndigheterna bör *åläggas* att verka för att sådana brukningsenheter bildas »som normalt kan skötas av två män», vill vi å vår sida framhålla att den nuvarande principen »till storlek och ägoanordning ändamålsenliga brukningsenheter» till sin huvudsakliga verkan under den tid, man nu närmast kan överblicka, i praktiken bör innebära strävan att åstadkomma goda och bärkraftiga familjejordbruk. Naturligtvis bör man inte hindra bildandet av större brukningsenheter,

men ett kategoriskt åläggande för nämnderna att främst inrikta sig på tvåmannajordbruken vilar enligt vår uppfattning icke på realistisk grund.

När det gäller den i många bygder synnerligen angelägna omarronderingsverksamheten vill vi betona, att förenklade regler som, utan att träda den enskildes rätt för när, underlättar denna verksamhet ävensom ändamålsenligare skatteregler på området hälsas med tillfredsställelse.

Vad statsrådet föreslår beträffande kronans medverkan vid skogskomplettering vid mindre jordbruk föranleder ej några erinringar från vår sida. Departementschefens uttalande, att de av domänstyrelsen utformade villkoren vid markbyte mellan kronan och jordbrukarna bör tillämpas liberalt, har vår anslutning. Vad det gäller diskonteringsfaktorn vid ifrågavarande försäljning av kronoskog vill vi bl. a., åberopande 1947 års beslut ävensom ett uttalande av 1951 års jordbruksrationaliseringskommitté att någon subventionering inte i detta avseende bör komma i fråga, ansluta oss till i propositionen föreslagna 4 1/4 %. I detta sammanhang bör påpekas att de mångenstädes förekommande små kronoskogsskiftena, vilka vållar domänverket relativt sett dyra förvaltningskostnader, bör lämpa sig särskilt väl för komplettering. Stor varsamhet är däremot på sin plats, om det ifrågasättes styckning av större, väl arronderade komplex.

Beträffande förslaget om överförande av sämre jordbruksmark till skogsmark vill vi för vår del framhålla vikten av att man i första hand med kraft går in för att röja och skogsplantera hagmarker, som med den moderna besidsdriften icke längre fyller sitt ändamål. När det gäller skogsplantering på åker vill vi understryka att det finns en del ovissa faktorer, som kan motivera försiktighet i denna verksamhet. Utvecklingen på landsbygden mot större enheter i jordbruket samt nedläggande av jordbruk synes f. n. ske i sådan fart att det kan förefalla onödigt att påskynda denna utveckling genom att stödja skogens intåg på åkrarna. Erfarenheten visar att skogsplanteringar på gammal åker i många fall angripits av röta med ty åtföljande dålig virkeskvalitet etc.

I vissa fall kan säkerligen som alternativ till skogsplantering på åker vid såväl storjordbruket som vid jordbruk där till övervägande del skogen präglar hushållningen övervägas åkerjordens användande som komplettering och förstärkning av närliggande mindre jordbruk.

Beträffande anslaget storlek för ifrågavarande ändamål hänvisar vi till en från vårt håll vid årets början väckt motion, där vi föreslår att anslaget för nästkommande budgetår skall begränsas till av skogsstyrelsen föreslagna 1,6 miljoner kronor.

I avsnittet om den inre rationaliseringen redovisar departementschefen en ståndpunkt, som i huvudsak sammanfaller med jordbruksanslagsutredningens betänkande i ämnet. Vi kan i stort sett ansluta oss till propositionen. Ett par erinringar vill vi dock göra. I fråga om »Lantmäteriets rationalise-

ringsanslag» ansluter vi oss till av herrar Hæggbloom och Antby avgiven reservation till utredningens betänkande, vilken ståndpunkt också redovisats i en särskild motion i anslutning till nionde huvudtiteln. Vidare vill vi bestämt understryka, att det av anslagsutredningen föreslagna och av jordbruksministern accepterade förfarandet med investeringskalkyler i samband med inre rationaliseringsåtgärder utformas så enkelt som möjligt i varje särskilt fall.

Vad organisationsfrågorna angår, finner vi i likhet med departementschefen det vara angeläget, att arbetet i rationaliseringsorganen löper så smidigt och obyråkratiskt som möjligt. Att ett fruktbart samarbete mellan de i rationaliseringsverksamheten sysselsatta myndigheterna gagnar verksamheten är helt naturligt. Vi vill emellertid betona, att den effektivaste organisation icke kommer till sin rätt, om den icke fungerar så att den vinner förtroende hos den allmänhet som den skall betjäna. Icke minst viktigt är härvidlag att rationaliseringsorganens verksamhet i stor utsträckning lägges på det rådgivande planet.

I fråga om lantbruksorganisationen föreslår departementschefen indragningar av vissa tjänster, vilka f. n. står eller väntas bli vakanssatta. Detta gäller såväl lantbruksstyrelsen som lantbruksnämnderna. Å andra sidan föreslås en utbyggnad av organisationen med nyinrättande av tjänster. Sålunda föreslås inrättande av en skoglig sektion inom lantbruksstyrelsen, innefattande fyra nya tjänster, samt inrättande av 17 nya assistenttjänster vid lantbruksnämnderna att tjänstgöra som skogstekniker.

För närvarande pågår utredning inom lantbruksstyrelsen om styrelsens och lantbruksnämndernas organisation. Förslag i anledning härav väntas bli färdiga till 1960 års riksdag. Vid detta förhållande vill vi föreslå, att man nu nöjer sig med att dra in de av departementschefen redovisade överflödiga tjänsterna. Inrättandet av en skoglig sektion inom lantbruksstyrelsen bör kunna anstå tills vidare. Det därmed sammanhängande förslaget om personalförstärkning vid lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna bör riksdagen nu avslå. Det bör tilläggas, att inom lantbruksnämnderna f. n. finnes 20 tjänstemän med skogsmästarutbildning anställda. Dessa tjänster torde tills vidare fylla lantbruksnämndernas behov av för ändamålet anställd skoglig expertis. Med de förslag vi här framställt kan avlöningsanslaget för lantbruksstyrelsen nedräknas med 50 000 kronor och lantbruksnämndernas avlöningsanslag minskas med 300 000 kronor. Å andra sidan torde för lantbruksnämnderna liksom hittills ett särskilt anslag för avlöningar av skoglig expertis anvisas med 64 000 kronor i stället för av departementschefen förestagna 35 000 kronor. Nettobesparingen å lantbruksnämndernas avlöningsanslag blir således 271 000 kronor. Som en följd av här angivna förslag torde vidare lantbruksstyrelsens resp. lantbruksnämndernas omkostnadsanslag nedräknas med 5 000 kronor resp. 50 000 kronor. Vidare torde lantbruks-

nämndernas utrustningsanslag kunna anvisas med oförändrat belopp, 46 000 kronor, i stället för den av departementschefen föreslagna höjda medelsanvisningen, 70 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 333 av herr Sundelin m. fl. och II: 405 av herr Ståhl m. fl., vilka väcktes vid riksdagens början, har en generellt beräknad nedsättning föreslagits av vissa centrala myndigheters omkostnadsanslag. Sådan nedsättning har bl. a. föreslagits för nu ifrågavarande omkostnadsanslag. Vi ansluter oss till dessa förslag. Med hänsyn till de ändringar som senare tillkommit bör de i motionerna upptagna anslagen något justeras. Omkostnadsanslaget för lantbruksstyrelsen kan således upptagas med 357 000 kronor och för lantbruksnämnderna med 2 639 500 kronor.

Sammanlagt medför de av oss angivna förslagen en besparing av 732 000 kronor, vartill kommer den nedan av oss föreslagna besparingen om 3 000 000 kronor å investeringsanslaget till jordfonden.

I fråga om jordfondens förstärkande har lantbruksstyrelsen föreslagit ett kapitaltillskott av 6 000 000 kronor. Departementschefen föreslår ett anslag av 8 000 000 kronor. Motivet för statsrådets förslag är att lantbruksnämnderna bör öka sitt jordinnehav och lägga upp en s. k. rationaliseringsreserv.

Vid en av årets riksdag beslutad överlåtelse av två egendomar från jordfonden till arrendeegnehemsfonden har den förra tillförts 1 300 000 kronor och således den vägen fått en icke oväsentlig förstärkning. Vi har den uppfattningen, att lantbruksnämnderna i största utsträckning bör ägna sig åt vägledande och förmedlande verksamhet, så att försäljning och köp av egendom jordbrukare emellan i största möjliga utsträckning bör gå direkt, utan att lantbruksnämnden träder in som mellankommande ägare. Även riksdagen har tidigare gett en dylik uppfattning till känna. Med utgångspunkt från lantbruksstyrelsens äskande och det ovan redovisade särskilda kapitaltillskottet till jordfonden föreslår vi, att kapitaltillskottet till jordfonden nästa budgetår bestämmas till 5 milj. kronor.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 148 måtte

1) beträffande den framtida inriktningen och utformningen av den statliga verksamheten med jordbrukets rationalisering beakta vad ovan anförts,

2) beträffande den statliga administrationen på jordbrukets område samt i fråga om föreslagna ändringar i personalförteckningar avslå Kungl. Maj:ts förslag att inrätta en skoglig sektion inom lantbruksstyrelsen samt nyinrätta 17 befattningar som assistenttjänster vid lantbruksnämnderna och i anledning härav

3) å riksstaten för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln anvisa

- a) till *Lantbruksstyrelsen: Avlöningar* ett förslagsanslag av 2 885 700 kronor;
 - b) till *Lantbruksstyrelsen: Omkostnader* ett förslagsanslag av 357 000 kronor;
 - c) till *Lantbruksnämnderna: Avlöningar* ett förslagsanslag av 12 239 500 kronor;
 - d) till *Lantbruksnämnderna: Omkostnader* ett förslagsanslag av 2 639 500 kronor;
 - e) till *Lantbruksnämnderna: Utrustning* ett reservationsanslag av 46 000 kronor;
- innehärande en sammanlagd besparing av 732 000 kronor, samt

4) å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60 under Diversa kapitalfonder till *Jordfonden* anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor, innehärande en besparing av 3 000 000 kronor.

Stockholm den 5 maj 1959

Sven Antby

Sigvard Rimås

Arvid Nilsson
i Lönsboda

Hj. Ahman